

निर्देश :- सभी प्रश्न हल करना अनिवार्य ।

प्रश्न 1. (अ) सही विकल्प चुनकर लिखिए ।

(5)

(1) नरेन्द्रः शब्द में संधि है ।

(अ) वृद्धि स्वर

(ब) गुण स्वर

(स) विसर्ग

(द) व्यंजन

(2) 55 को संस्कृत में कहा जाता है ।

(अ) पंचाशीतिः

(ब) पञ्चनवतिः

(स) पंचपंचाशत्

(द) पत्र त्रिंशत्

(3) वस्तुतः वनं सुरक्षा वलयम्

CGboardonline.com

(अ) नभस्य

(ब) वसुन्धरायाः

(स) कारखानायाः

(द) जनानाम्

(4) निम्न में उपसर्ग नहीं है ।

(अ) अपवदति

(ब) राष्ट्रीयः

(स) प्रवसति

(द) परायजते

(5) दिलीपस्य कुल गुरुः आसीत् ।

(अ) वशिष्ठः

(ब) विश्वामित्रः

(स) द्रोणाचार्यः

(द) कश्यपः

(ब) उपयुक्त पदों से रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए ।

(5)

(1) भूमिः ----- जाता । (शुष्का / निर्जनः)

(2) बालकस्य इत्यस्मिन् शब्दे ----- विभक्ति अस्ति । (प्रथमा/षष्ठी)

(3) सर्वजनहितं सर्वजन सुखं च ----- बिना न संभाति ।

CGboardonline.com

(देवत्वम् / बंधुत्वम्)

(4) माम् इत्यस्मिन् शब्दे ----- वचनं अस्ति । (एक वचन / द्वि वचन)

(5) पठिष्यति इत्यस्य मूलधातु ----- अस्ति । (लिख् / पठ्)

(स) उचित संबंध जोड़िए ।

(5)

(1) उदारचरितानाम् -

आभावः

(2) उद्योगे ना अस्ति -

पञ्चविंशति

(3) पानजलस्य -

रविः

(4) सत्येन तपति - दारिद्र्यम् (7) CGboardonline.com

(5) स्पर्श व्यंजनाः सन्ति- वसुधेकुटुम्बकम् (1)

प्रश्न 2. निम्नलिखित शब्दों का संधि विच्छेद कर नाम लिखिए । (2)

(1) गणेश (2) विद्यालयः

प्रश्न 3. निम्नलिखित संख्याओं को संस्कृत में लिखिए । (2)

(1) 65 (2) 70

प्रश्न 4. निम्नलिखित धातुओं के निर्देशानुसार धातु रूप लिखिए । (2)

(1) पठ् लोटलकार उत्तम पुरुष तीनों वचन

(2) द्रश् लृटलकार अन्य पुरुष तीनों वचन

प्रश्न 5. निम्नलिखित पदों का समास विग्रह कर समास का नाम लिखिए । (2)

(1) राजपुरुषः (2) रामलक्ष्मणी

प्रश्न 6. निम्नलिखित शब्दों में प्रकृति प्रत्यय पृथक करके लिखिए । (3)

(1) ज्ञात्वा (2) लभमानः (3) धनवानः CGboardonline.com

प्रश्न 7. निम्नलिखित गद्यांश का हिन्दी में अनुवाद कीजिए । (3)

वनम् अस्माकम् महान् निधिः अस्ति न केवलं वनानां रमणीयता मनांसि रञ्जयति, अपितु अनेन पर्यावरणमपि सुरक्षितं भवति । ये घटकाः पारिस्थितिकि तंत्रं प्रभावयन्ति तेषु घटकेषु वनम् सर्वथमुखमस्ति । वस्तुतः वनं वसुंधराया सुरक्षा बलयमस्ति । वृष्टे मुख्य कारणं वनमेव अस्ति । इदं शुद्धं वायु प्रददति मृत्तिकायाः अपर्दनं न्यूनीकरोति । जगतः तापमानस्य नियंत्रणं करोति । अतएव वन संरक्षणम् अत्यावश्यकम् अस्ति ।

प्रश्न 8. निम्नलिखित गद्यांश का हिन्दी में अनुवाद कीजिए । CGboardonline.com (3)

श्री गहिरा गुरुः महान समाज सुधारकः दार्शनिकः तपस्वी च आसीत् । तस्य जन्मः पञ्चाधिकशतकानि विशन्ति शततमे (1905) ख्रीस्ताब्दे रायगढ़ः मण्डलान्तर्गते गहिराग्रामे अभवत् । तत्र भवतः पिता श्री कुड की कंवरमहोदय सम्पन्नो कृपकः जनजातीय समूहस्य ग्राम प्रमुख च आसीत् । गहिरा गुरुः वास्तविक नाम श्री रामेश्वर कंवरः आसीत् । अन्येषां बाल का नाम सदृशः तस्य बाल्यकालः प्रकृत्या सानिध्ये त्यतीतः ।

प्रश्न 9. निम्नलिखित श्लोक का हिन्दी में अनुवाद कीजिए । (3)

अयं निजः परो वंति गणना लघुचेतसाम् ।

उदारचरितानाम तु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ CGboardonline.com

प्रश्न 10. निम्नलिखित श्लोक का हिन्दी में अनुवाद कीजिए । (3)

न सा सभा यत्र न सन्ति वृद्धाः न ते वृद्धा ये न वदन्ति धर्मम् ।

ना सौ धर्मः यत्र न सत्यं अस्ति, नतत् सत्यं यच्छेलनाभ्युपतम् ॥

प्रश्न 11. अपनी पाठ्य पुस्तक से कंठस्थ किन्हीं तीन सूक्तियों को लिखिए जो इस प्रश्न पत्र में न

प्रश्न 12. निम्नलिखित अपठित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

भारत वर्षे बहवः उत्सवः सन्ति । अत्र वर्ष पर्यन्तम् उत्सवाः भवन्ति तेषु प्रमुखतमा दीपावली । एषः उत्सवः कार्तिक मासे कृष्ण पक्षे अमावस्या भवति । एतदर्थं जनाः स्वगृहाणि स्वच्छी, कुर्वन्ति । सुधया अवलिम्पन्ति । एतस्मिन् दिवसे विविधानि मिष्ठाननानि पच्यन्ते । संध्याकाले सर्वे नूतन वस्त्राणि धारयन्ति धार्मिकाः जनाः लक्ष्मीदेवी पूजयन्ति । ते दीपमालिकाभिः स्वगृहाणि सज्जी कुर्वन्ति । अतएव अस्य उत्सवस्य नाम दीवाली इति ।

- प्रश्न (1) उपर्युक्त गद्यांशस्य उपयुक्त शीर्षकं लिखतु । दीपावली उत्सवः (3)
 (2) दीपावली कदा मन्यते ।
 (3) भारतवर्षे कति उत्सवाः सन्ति । CGboardonline.com

प्रश्न 13. निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए । (4)

- (1) भूमिः कथं शुष्का अभवत् ।
 (2) छत्तीसगढ़ प्रदेशः केन समृद्धः ।
 (3) तापसानां बलं किम् अस्ति । २५२५००
 (4) भटः कस्य गृहणम् अकरोत् ?
 (5) गहिरागुरुः कस्य स्थापना अकरोत् ।
 (6) नीलेशः केन माध्यमेन पठति ?

प्रश्न 14. किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर हिन्दी में दीजिए । (4)

- (1) खलस्य शक्ति किमर्थं भवति ।
 (2) ब्रेललीपिः कीदृशं भवति ?
 (3) मन्ते तपोदन्तः विद्या ग्रहणाय कुत्र गताः ?
 (4) आयुधानां संग्रहः विश्वं कुत्र नयति ?
 (5) द्विचक्रिकायाः विषये मातृभाषायापञ्चवाक्यानि लिखतु ।

प्रश्न 15. अवकाशायः प्रार्थना पत्रम् । (4)

अथवा CGboardonline.com

मित्रस्य मित्रं प्रति पत्रम् ।

प्रश्न 16. अपनी पाठ्य पुस्तक से कंठस्थ कोई दो सुभाषित श्लोक लिखिए जो इस प्रश्न पत्र में न आया हो । (5)

प्रश्न 17. किन्हीं तीन वाक्यों को संस्कृत में अनुवाद कीजिए । (3)

- (1) मैं पुस्तक पढ़ता हूँ ।
 (2) आज अवकाश है ।

(3) वृक्ष से पत्ते गिरते हैं ।

CGboardonline.com

(4) भारत हमारा देश है ।

प्रश्न 18. किन्हीं तीन वाक्यों को संस्कृत में अनुवाद कीजिए ।

(1) सरस्वत्यै नमः । ~~हिन्दू~~

(2) सदा सत्यं वद ।

(3) कालिदासः कवि कुलगुरुः कथ्यते ।

(4) विद्या समं धनं ना अस्ति ।

प्रश्न 19. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर संस्कृत में निबंध लिखिए ।

(1) विद्यालयः

(2) धेनुः

(3) पुस्तकम्

(4) उद्यानम्

---00---